

STAD
VILVOORDE

STEM OP
TUCHTHUIS
(VILVOORDE)

071

MONUMENTENSTRIJD

REDT 228 JAAR GRAFFITIKUNST VAN CELBEWONERS!

UNIEK: meer dan twee eeuwen graffiti-verhalen!

Onder de gevangenen in het Tuchthuis waren er naast leeglopers en bedelaars ook deserteurs, weerspannigen en bandelozen... Ze moesten er 12 uur per dag werken. Daarom was er ook een chirurgijn. Men paste er het celsysteem met nachtelijke afzondering toe in cellen van 1,77 m op 2 meter. In 1805 waren er meer dan 2.200 gevangenen. Vele gevangenen hebben in hun cel een boodschap nagelaten. De toestand van de graffiti is erbarmelijk: gaten, afbladdering en opstuwen van de kalklagen bedreigen dit unieke erfgoed.

De oudste graffiti die gevangenen in de gekalkte muren van de cellen hebben gegrift dateren uit de 18de eeuw: het zijn **soldaten in uniform**. Andere graffiti tonen ingekleurde **bloemenmotieven**, een **wapenschild**, de gekende **"dierenriem"**, **gezichten van personen, mensen en paarden, karikaturen...** tot en met **schunnige tekeningen** of teksten zoals: **"la liberté est la bien chéri"**, **"à nos successeurs, bon courage"**, **"4 jaar in dit kot zonder zon of s(ex)"**,... diverse **jaartallen** en de typische **afstreepjes**... tot aan de vrijlating.

DRINGENDE INSTANDHOUDING: verder vrijleggen, bewaren en restaureren.

Hoewel er in één van de cellen reeds geruime tijd de zg. "dierenriem"-graffito gekend was, heeft nader onderzoek, uitgevoerd door de cvba Examino, heel wat andere graffiti aan het licht gebracht. **Er moet snel gestart worden met de eerste voorzorgsmaatregelen voor het behoud en het voorkomen van verdere aftakeling.** O.l.v. het Sint-Lukasarchief zal ism. de cvba Examino en in opdracht van de Stad deze vleugel van het Tuchthuis als een museale vleugel verder uitgebouwd en gerestaureerd worden. Zo zal iedereen de graffiti-verhalen van de celbewoners kunnen bewonderen.

MONUMENTENSTRIJD: TUCHTHUIS VILVOORDE IN HALVE FINALE

MAANDAG 5 FEBRUARI 2007 OM 20.45 U:
Canvas biedt u het Tuchthuis op een presenteerblaadje.

**STEMMEN OP HET TUCHTHUIS KAN VANAF
MAANDAG 5 FEBRUARI OM 20.45 UUR T/M
ZONDAG 11 FEBRUARI OM 20 UUR!**

**bel 0905 56 3 12
sms 'STEM 12' naar 3470**

Opendeurdag in het Tuchthuis: 11 februari 2007 van 10 tot 18 uur

12 februari: gaat het Tuchthuis door naar de finale van
19 februari 2007?

TUCHTHUISGESCHIEDENIS

1766: de Raad van Brabant stelt voor een nieuw model gevangenis te bouwen; **1771:** beslissing valt, uitgevoerd bij octrooi van 24 juli 1773. Keizerin Maria-Theresia schonk het oude kasteel en de daarbij horende gronden aan de Raad van Brabant. Een tweede octrooi verleende hun tevens toelating om een bedrag van 400.000 gulden belasting te innen. Dit geld was bestemd voor de nieuwbouw; **1776:** aanvang van de bouw; **1777:** einde van de werken; **1779: op 11 februari wordt het Tuchthuis officieel geopend.** Er verblijven ongeveer 270 gevangenen; **1793:** kortstondig ingericht als hospitaal voor de Oostenrijkse troepen en als opvangtehuis voor landlopers en bedelaars; **1798:** opnieuw gevangenis, met enorme toename van het aantal gevangenen, **1801:** een besmettelijke ziekte breekt uit en in 4 jaar tijd sterven er circa 1700 gevangenen; **1866:** het Tuchthuis wordt voornamelijk gebruikt voor veroordeelde militairen en kreeg de naam *Maison penitentiaire de Vilvorde*. **1871:** overgedragen aan het Ministerie van Oorlog, onderbrengen van tuchtcompagnieën en in gebruik als militaire gevangenis. De volgende 100 jaar bleef het een militaire instelling, zowel gevangenis als kazerne. Tijdens de oorlogen door de Duitse bezetter als gevangenis gebruikt; **1919:** de achtervleugel liep onherstelbare schade op bij de ontploffing van het buskruitfabriek Favier, in de volksmond 't Poerkerke, die op 700m van het Tuchthuis verwijderd lag; **1981:** aankoop door de stad Vilvoorde om er een aantal verenigingen en stedelijke diensten in onder te brengen; het grootste deel van het complex bleef echter ongebruikt; **2001:** de stad Vilvoorde, burgemeester Jean-Luc Dehaene en het college geven opdracht aan het Sint-Lukasarchief tot het maken van een bouwhistorische studie. Daarin werd ook aangeduid welke gebouwen een waardevol karakter hebben en als monument dienen beschermd te worden; **2002:** Open Monumentendag, organisatie van een wedstrijd voor architectuurstudenten en een expo. Meer dan 2000 nieuwsgierige bezoekers kwamen een kijkje nemen in het Tuchthuis en waren het er allen over eens dat deze unieke getuigenis uit het verleden van de stad gered moest worden. **2003:** het Tuchthuis wordt het brandpunt van een ruimtelijk uitvoeringsplan voor stadsvernieuwing van de kanaalzone: *Watersite*. De hele omgeving van het complex zal worden heraangelegd met een volledig gerenoveerd en gerestaureerd Tuchthuis; **2006:** op 25 januari wordt het Tuchthuiscomplex als monument beschermd.

DEWEZ-TUCHTPALEIS

De hofarchitect van Karel Van Lotharingen Laurent-Benoît Dewez (1731-1812) bouwde een modelgevangenis op het terrein gelegen tussen de Zenne en het Kanaal in Vilvoorde. In deze gevangenis werden gevangenen heropgevoed. Ze moesten dagelijks arbeid verrichten, slapen in afzonderlijke cellen en er ging bijzonder veel aandacht naar hygiëne. Dit alles was een hele verandering ten opzichte van de kerkers en de vergeetputten uit de vroegere kastelen. De hoofdgevel van het complex is symmetrisch opgebouwd met links de gevangenis voor de mannen en rechts die voor de vrouwen. Het middengedeelte werd afgesloten door een halfrond erehof en een poortgebouw met de allures van een paleis. Oorspronkelijk was het Tuchthuis een rechthoekig gebouw onderverdeeld in verschillende binnenhoven door muren en dwarsgevels. Van de hele site staan vandaag echter enkel nog de hoofdvleugel, één dwarsvleugel en een poortgebouw overeind.

www.tuchthuis.be

Foto's en lay-out: Luc Nagels,
productie: Architecture Archive – Sint-Lukasarchief
vzw, i.o.v. Stad Vilvoorde

